Overheidsinnovatie van het jaar 2021
De Regio Deal aanpak
Samen voor
Krachtige
regio's

Samen voor Krachtige regio's

inhoud

3 | Regio Deals in een notendop

4 | 'Hoe kunnen we helpen?'

12 | Het kan nog beter...

I

Dimensie

5 | Een schitterende vernieuwing die werkt

II

Dimensie

8 | Publieke meerwaarde

III

Dimensie

10 | Inspirerende werking

Samen voor Krachtige regio's

Wat is een Regio Deal?

In een Regio Deal werken Rijk en regio samen aan meer brede welvaart en perspectief voor de inwoners. De regio stelt een integrale aanpak voor die past bij het DNA van de regio. Het Rijk sluit als partner aan met geld, expertise en ruimte voor experimenten en in regelgeving. Het team Regio Portefeuille van het ministerie van LNV coördineert de Regio Deals in overleg met het ministerie van BZK en in afstemming met de vakdepartementen.

Wie doen er mee in een Regio Deal?

De regio is soms één stad, vaak een aantal gemeenten met een provincie, af en toe een bestaand triple helix verband. Zij zijn de bestuurlijke partners in de Regio Deal, in de uitvoering zijn ook inwoners en maatschappelijke organisaties betrokken. Aan de kant van het Rijk sluiten de departementen en uitvoeringsorganisaties aan.

950 miljoen — **Rijk** — **Regio** — **>950 miljoen**

- Brede welvaart
- Gelijkwaardig partnerschap
- Integrale aanpak
- Van onderop
- Experiment
- Ruimte in regels

Samen voor Krachtige regio's

‘Hoe kunnen we helpen?’

Het is soms nog even wennen, maar we zijn er zo aan toe in Nederland. Een overheid die begint met luisteren in plaats van uit te leggen hoe de regels werken. Een overheid die vragen stelt in plaats van meteen oplossingen aan te dragen. Een overheid die mensen het woord geeft over wat voor hén op hun plek werkt, en die vervolgens meehelpt om dat mogelijk te maken.

Het is precies deze omgekeerde, aanvankelijk zelfs avontuurlijke benadering die de afgelopen jaren het succes heeft bepaald van de Regio Deal, een overheidsinnovatie die een nieuw hoofdstuk betekent in de samenwerking tussen de regio en het Rijk. Veel mensen in de regio – en dat zijn we allemaal, plattelandsbewoners en stedelingen – hebben het verschil inmiddels opgemerkt.

Het begint bij de regio. Honderden succesvolle projecten zijn gestart, binnen dertig Regio Deals, van de Kop van Noord-Holland tot Twente. Er kwam een nieuwe HBO-V-opleiding in Zuid- en Oost-Drenthe, een hoogwaterboerderij in het Groene Hart en een bevrijdingsmuseum in Zeeland. Allemaal projecten die voortkomen uit het eigene van de regio en de energie en de ideeën die daar leven. De regio bepaalt en stuurt de aanpak. Daar weet men het beste wat er knelt, wat er kan en wat daarvoor nodig is. En dus zet de ene regio in op positieve gezondheid, de andere op levendige dorpskernen en weer een andere op creatieve broedplaatsen voor studenten en ondernemers. De ideeën beginnen aan de basis en brengen overheidslagen bij elkaar. Inwoners, scholen, bedrijven en zorginstellingen haken vervolgens aan. Wat alle grote opgaven gemeen hebben, is dat ze neerslaan in de regio. Ook dragen de uiteenlopende regionale oplossingen voor bijvoorbeeld achterstandswijken en krapte op de arbeidsmarkt samen bij aan verbeteringen voor heel Nederland. Reden voor nagenoeg alle departementen om mee te doen.

Brede welvaart. Veel meer Nederlanders moeten kunnen voelen dat het beter gaat. Dat is de kabinetsambitie achter alle dertig zeer verschillende Regio Deals. Wat is dan van waarde? Wat je verdient en bezit, maar net zo goed je gezondheid, je gevoel met anderen verbonden te zijn, of de natuur nabij om van te genieten. Deze ‘brede welvaart’ gaat juist over je dagelijkse leven en nabije omgeving. Dat is de plek waar je werk vindt, een huis en een school voor de kinderen. Waar je kunt genieten van een park of bos. Het is ook een plek waar je je hard voor maakt en voor gaat staan, bijvoorbeeld als er datacenters komen of een sportvereniging verdwijnt.

Regionale knelpunten oplossen. Het kabinet reserveerde 950 miljoen euro ‘voor het oplossen van regionale knelpunten’. Het nieuwe ministerie van LNV bedacht de Regio Deal aanpak en maakte het relatief nieuwe begrip ‘brede welvaart’ voor het eerst concreet, op de schaal van de regio. Álle regio’s in Nederland kregen aandacht, niet langer alleen de sterke. De nieuwe regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS helpt ons sinds kort de verbeteringen goed te volgen.

Drievoudige vernieuwing. Er komt meer brede welvaart in de regio en daarmee in NL. Er ontstaat meer en betere samenwerking op veel niveaus. De houding is niet langer ‘je gaat erover of niet’ maar ‘we doen het samen’. Ten slotte ontstaat er een beweging van onderaf, waarbij regio’s en hun inwoners zelf de koers bepalen. Het Rijk sluit daar bij aan als één overheid en er is ruimte voor burgerinitiatieven en experimenten.

Otto Raspe van RaboResearch en voormalig onderzoeker bij het PBL weet dat goed samen te vatten:

> *“De Regio Deals maken als eerste brede welvaart concreet. En goed gekozen: op de schaal van de regio. Spot on!”*

Door één bril kijken. De Regio Deal blijkt een vliegwiel voor samenwerking: in de regio, tussen Rijk en regio en binnen het Rijk. Door te focussen op de inhoud, de brede welvaart, gaan alle deelnemers door één bril kijken, waardoor ze de behoeften en ambities veel scherper krijgen. Er ontstaan nieuwe samenwerkingsvormen, stroeve worden soepel en bestaande bewijzen hun nut en worden versterkt. Ook inwoners doen mee, als deelnemers in de Partnerraad in Den Haag Zuid West en als bedenkers van Holwerd aan Zee.

Elkaar vertrouwen. Samen investeren in onderwijs, woonwijken en natuur maakt dat de regio een fijne plek is en blijft om te wonen, te werken en te recreëren. Traditionele kokers in de geldstromen vallen daardoor weg. Natuurlijk gaat vernieuwend regiodenken soms gepaard met onwennigheid bij de deelnemers; het schuurt wel eens. Dat vinden we een goed teken. Het enthousiasme en de gedrevenheid in de regio sterkt ons in het gevoel dat we een goede nieuwe weg zijn ingeslagen: wat is er veel mogelijk als we elkaar iets gunnen, elkaar vertrouwen en grensontkennend werken!

Samen voor Krachtige regio's

I *Dimensie:*
Een schitterende vernieuwing die werkt

Zichtbaarheid

Eerst als plan

Op de kaart van Nederland tekenen zich inmiddels dertig Regio Deals af, plekken waar Rijk en regio vernieuwend samenwerken aan brede welvaart en dus aan de leefbaarheid voor inwoners. Regio Deals laten zelf ook van zich zien en horen. In maar liefst 17.772 socialmediaberichten en 1907 mediaberichten tussen 2019 en 2021*. Logo's, nieuwsbrieven, festivals, werkbezoeken van Kamerleden, bijeenkomsten in Nieuwspoort, regionale publiciteit en eigen socialmediakanalen geven de deal 'smoel' in de eigen regio.
We introduceerden de verbindende hashtag #krachtvanderegio en het online platform Kracht van de regio waarop alle Regio Deals een plek hebben en waar we samen leren van elkaar.
We vormden ook een communicatienetwerk van dertig communicatieadviseurs – van elke Regio Deal één – dat elkaar helpt met ideeën en inspiratie om te communiceren over wat de Regio Deals losmaken en opleveren.

Dan als tastbare werkelijkheid

Plannen worden werkelijkheid. Overal in Nederland worden de eerste resultaten van de Regio Deals inmiddels zichtbaar en tastbaar. Zo verrees in het Groene Hart een hoogwaterboerderij waar geëxperimenteerd wordt met landbouw bij een hoge waterstand. Een nieuwe opleiding voor HBO-Verpleegkundige in de regio Zuid- en Oost-Drenthe investeert in huidig en toekomstig zorgpersoneel. De slagingspercentages van havo- en vwo-leerlingen in Rotterdam Zuid zijn voor het eerst gestegen, waardoor de afstand tot het gemiddelde in de G4 is verkleind. 'Ondernemers Alert'-bijeenkomsten in de Achterhoek maken onder meer boeren in de omgeving weerbaarder tegen oprukkende criminaliteit. Het nieuwe Urban Sports Park StrijpS in Eindhoven heeft al meer dan 13.000 bezoekers gehad. Over al deze resultaten stuurde minister Schouten van LNV in januari een voortgangsrapportage aan de Kamer.

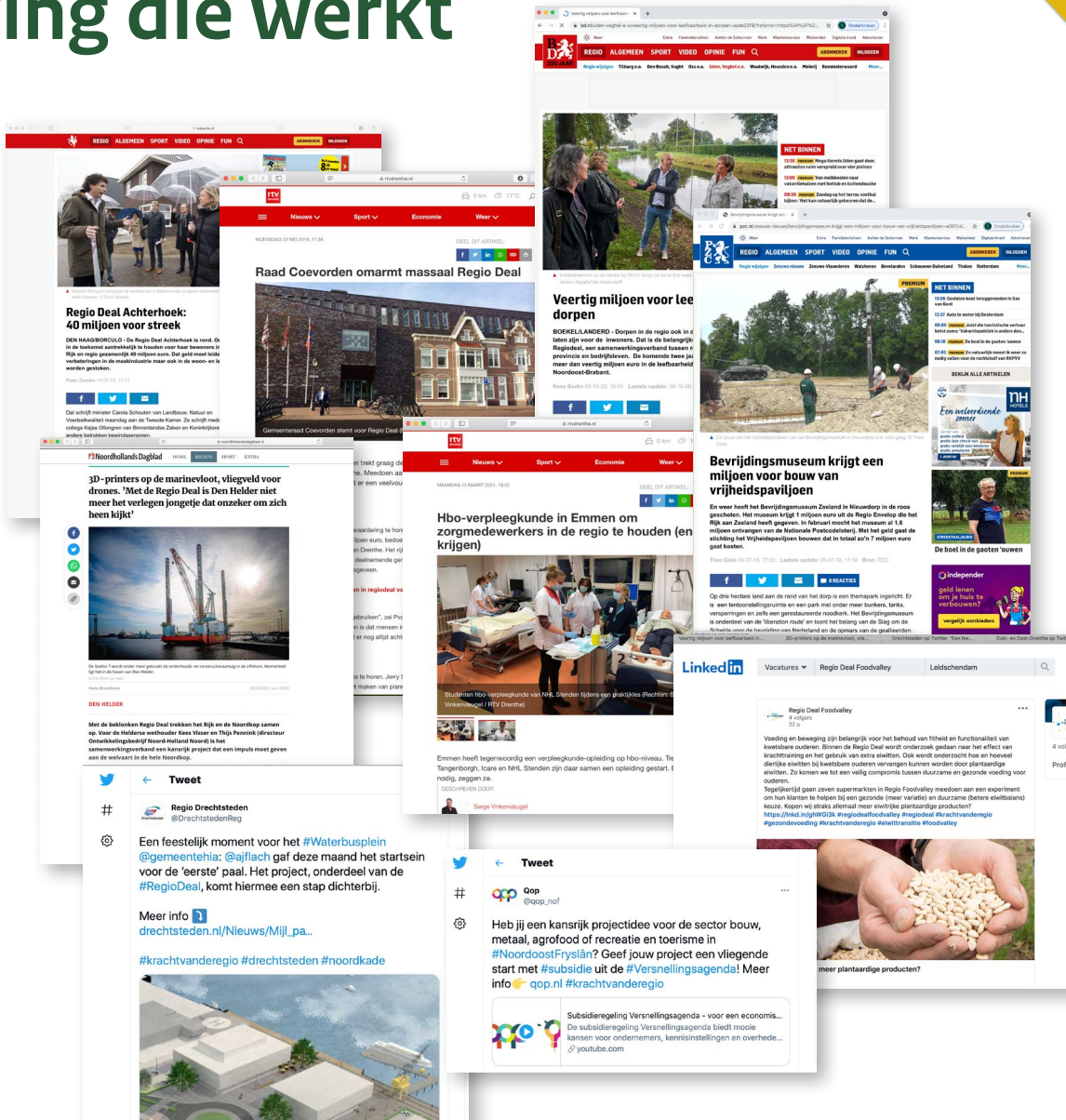

* Omgevingskennis RVO, media-onderzoek Regio Deals en Brede welvaart, juni 2021.

Samen voor Krachtige regio's

Herkenning door anderen

De Raad voor Openbaar Bestuur publiceerde dit voorjaar 'Rol nemen, ruimte geven', een onderzoek naar de rol van het Rijk in interbestuurlijke samenwerking. Ook de Regio Deals werden onder de loep genomen, een sterk punt komt naar voren in de volgende passage.

"Het ministerie vroeg letterlijk: 'Waarmee kunnen wij u van dienst zijn?'. Dat is een vraag die de regio's als een duidelijke erkenning voor de regionale aard van de opgave hebben ervaren. Soms was deze benadering nieuw, soms gaf deze een impuls aan een al bestaande samenwerkingsvorm."

Wetenschappelijke ratio voor regionaal beleid

Met de Regio Deals toont het Rijk zijn herwaardering van de regio, als de plek waar alle aspecten van brede welvaart samenkomen. Het Planbureau voor de Leefomgeving schreef in 2018 in zijn advies over de voorgenomen Regio Deal aanpak:

"Uit het voorgaande kwam al naar voren dat er een wetenschappelijke ratio voor regionaal beleid is. De regio vormt de omgeving waarin mensen wonen en werken. [...] Veel welvaartseffecten hangen bovendien samen met deze regionaal samenhangende structuren. Economische ontwikkeling is afhankelijk van de regionale arbeidsmarkt, de agglomeratiestructuur, de ligging van een regio en bijvoorbeeld haar fysisch geografische structuur. De ecologische kwaliteit hangt samen met de menselijke activiteiten in de regio, haar natuur en bijv. haar landschap. Economische en ecologische kwaliteit bepalen samen voor een belangrijk deel het welzijn van mensen."

Gehoord en gezien

Door van onderop te werken, in aansluiting op wat regio's nodig hebben, zorgen Regio Deals ervoor dat burgers, maar ook bijvoorbeeld ondernemers, zich meer gehoord en gezien voelen. Inwoner Yvonne van der Horst uit het Noord-Brabantse Mill: "De Regio Deal geeft ons erkenning en beloning voor waar waar we mee bezig zijn, je wordt gezien – dat helpt ons in de PR, mensen en partijen willen zich dan eerder aansluiten."

Burgemeester van Enschede Onno van Veldhuizen is heel uitgesproken:

> *"Ik zie de Regio Deal echt als een 'gamechanger' omdat het gemeenten, onderwijs, onderzoek, ondernemers op concrete projecten heeft gedwongen snel een visie op brede duurzame welvaart te ontwikkelen. En omdat ik voor het eerst met verschillende ministeries over concrete regionale triple helix-projecten in gesprek was."*

Koninklijke aandacht

Koning Willem-Alexander en koningin Máxima vereerden Zuidoost Friesland en Noord-Limburg met een streekbezoek. Beide keren stond een Regio Deal op het programma; het Leer en Kenniscentrum Bodem in Oosterwolde en het project 'Kokkerelli' in Venlo, waar kinderen gezond leren koken.

Buitenhof over nieuwe samenwerking Rijk en regio

Floor Milikowski, journalist en schrijver van het boek 'Een klein land met verre uithoeken' (2020) herkent in de Regio Deals de passende en nieuwe manier van samenwerken tussen Rijk en regio. Ze sprak er onlangs over in Buitenhof: "Na aanvankelijke apathie en verontwaardiging nadat het Rijk zich terug had getrokken zie je de laatste tijd in veel regio's nieuwe samenwerkingen tot stand komen, veel nieuwe ideeën. En als Rijk moet je gaan kijken, goed gaan luisteren en dan kijken of je dat kunt stimuleren. De Regio Deals van het afgelopen kabinet doen dat al, en dat zou je op grotere schaal moeten doen."

Brede welvaart op schaal van de regio: spot on

Brede welvaart als stip op de horizon heeft de afgelopen jaren een vlucht genomen. Hetzelfde geldt voor 'de regio'. In de programma's van de politieke partijen is ruim 25% meer aandacht voor de regio dan in 2017. VNO-NCW publiceerde onlangs haar Agenda NL 2030 'Ondernemen voor brede welvaart', een duidelijke koerswijziging gericht op meer balans tussen economie, ecologie en de samenleving. De planbureaus schreven in 2020 in hun advies aan het kabinet over coronaherstel: "Zet brede welvaart centraal in de besluit- en beleidsvorming." Eerder benadrukten ze daarbij rekening te houden met verschillen tussen regio's.

Samen voor Krachtige regio's

Bewezen werkzaamheid

Mensen plukken de vruchten van de Regio Deals

De gedachte achter de Regio Deal is dat veel meer mensen voelen dat het beter gaat. In januari 2021 laat de Kamerbrief 'Een Rijke oogst van 30 Regio Deals' zien dat al veel inwoners en ondernemers de vruchten plukken. Hierbij een kleine greep uit de oogst. Meer dan 1.000 mensen hebben gebruikgemaakt van het Twents Fonds voor Vakmanschap uit de Regio Deal Twente, dat scholingsvouchers biedt aan werkenden, zzp'ers en werkzoekenden.

In de Brainport Industries Campus in Eindhoven is een hybride leeromgeving gerealiseerd waar inmiddels 2.000 leerlingen samen met bedrijven uit de regio aan concrete vraagstukken werken. In Zuidoost Friesland zijn de eerste regelbare stuwen en visvriendelijke duikers geplaatst die helpen het water op de hoge zandgronden vast te houden en de vismigratie te verbeteren. En door het project Samen werken in de Groene Delta kunnen mbo-studenten in Zeeland die Groen Onderwijs willen volgen, dat in de regio blijven doen. In de video die we lieten maken zegt Joris Baecke van ZLTO "Als mensen buiten de provincie gaan studeren, is de kans groot dat ze zich daarna ook buiten de provincie gaan vestigen. Je wilt dat mensen zich hier gaan vestigen." Senna Lubbers, leerling van Pontes het Goese Lyceum is blij dat ze Groen Onderwijs in de regio kan volgen: "Anders moet ik naar Breda of zo en dat is al gauw twee uur heen, en nu ben ik er in een half uurtje."

Onderzoek: Regio Deal smaakt naar meer

Lysias Advies onderzocht in 2020 de aanpak van de Regio Deals. De onderzoekers concluderen in hun rapport 'Werken aan Welvarende Regio's' dat de aanpak en systematiek met het opgestelde afwegingskader en de criteria als helder en werkbaar worden ervaren. De beschikbare tijd om voorstellen in te dienen vond men vrij kort. Aan de andere kant droeg dit wel bij aan de benodigde besluitvaardigheid en focus. Het partnerschap met het Rijk vindt men minstens zo belangrijk als het geld. De ruimte voor de regio om zelf de aanpak te bepalen, werd erg op prijs gesteld. En er is waardering voor de verbindende rol van het ministerie van LNV in het proces. In het rapport worden ook verbeterpunten gegeven en die zien we zelf ook wel, daarover meer op pagina 12 'Het kan nog beter...'

Actuele sturingsfilosofie

Eind januari 2021 stonden we zelf ook stil bij de eerste ervaringen en resultaten. We organiseerden onder meer vier digitale groepsgesprekken waarin we uit elke deal een bestuurder spraken. Directeuren en DG's van verschillende departementen sloten ook aan. De afdronk van die gesprekken was positief. De sturingsfilosofie van de Regio Deals wordt als actueel ervaren. "Door niet uit te gaan van projecten, maar van de bredere opgaven voeren Rijk en regio een veel diepgaander gesprek met elkaar. Dat maakt ons nieuwsgieriger naar wat er bij elkaar speelt. Doordat we daarbij beter naar elkaar luisteren, werken we beter samen. Dit zien we terug in de resultaten in onze regio. En dat is weer goed voor de regio én het Rijk", zei Jack Mikkers, voorzitter van Regio Deal Noordoost Brabant.

Samen voor Krachtige regio's

II *Dimensie:* Publieke meerwaarde

Oplossingsgericht

Resultaten boeken

Met de vraag 'hoe kunnen we helpen?' vroegen we om oplossingen voor problemen die nú spelen, die bedacht zijn door en voor de mensen die ermee te maken hebben en die passen bij een regio. We wilden in deze kabinetsperiode resultaten boeken en impact realiseren voor inwoners. De aanpakken in de Regio Deals zijn daarom concreet, gericht op oplossingen en meetbaar.

Sprekende voorbeelden

Inwoners van de regio ZaanIJ worden via het wijkinitiatief Tech Grounds geholpen met hun digitale vaardigheden. In Zuid- en Oost-Drenthe kan mbo-verpleegkundige Marja Lassche nu doorleren ín de regio. Voorheen was daar geen HBO-V en reizen naar Groningen of Zwolle kon ze niet combineren met haar baan in het ziekenhuis en haar gezin. In de Achterhoekse gemeente

Aalten vinden partners van ouderen met dementie een aanleunwoning in een nieuw complex dat naast het verpleeghuis staat, waar hun geliefde is opgenomen. Een wooncoach begeleidt deze samenlevingsvorm. In Parkstad Limburg kon Lucy van der Venne net als inmiddels 191 andere inwoners een nieuwe woning kopen nadat haar oude werd gesloopt. Haar wijk, Rolduckerveld in Kerkrade, wordt duurzaam opgeknapt en er komt meer groen zodat de verpaupering een halt wordt toegeroepen.

> *"Heb je 't al gezien, je flat wordt gesloopt, het staat op Facebook." Dat bericht krijgt Lucy van der Venne van collega's. Inmiddels blikt ze vanuit haar nieuwe woning terug op de bijzondere samenwerking met corporatie Wonen Zuid, partner in de Regio Deal Parkstad Limburg.*

Saamhorigheid en een gezondere leefstijl

Nieuwe woonwijken en opleidingen zijn prachtig, maar soms hebben kleinere projecten minstens zoveel impact. Zoals de Haagse Participatiekeuken in Den Haag Zuid West. Met deze buurtkeuken zet de wijk zich in voor meer saamhorigheid, minder eenzaamheid en een gezonde leefstijl. Door reststromen uit supermarkten, restaurants en het Westland te gebruiken wordt er tegelijk minder voedsel verspild. Inwoners verbouwen ook zelf voedsel in de gezamenlijke moestuinen. Samen koken vrijwilligers maaltijden en brengen die bij mensen die alleen of hulpbehoevend zijn. In coronatijd werden meer dan 100.000 maaltijden bereid. Een dergelijk project levert oplossingen voor meerdere problemen tegelijk. Geld helpt daarbij, maar het steunt vooral op de passie, ideeën, doe-kracht en solidariteit van mensen, van gemeenschappen in de eigen buurt.

Heft in eigen handen

Projecten waarbij inwoners aan het stuur zitten zijn bij uitstek oplossingsgericht. Maar ze worden doorgaans moeilijk of niet bereikt met 'Haags geld'. Bij het Rijk zijn er bovendien weinig integrale 'potjes'; het is óf voor onderwijs óf voor duurzaamheid. In de deal komen geldstromen bij elkaar en werken de kokers samen voor het geheel. In Langenboom, een dorp in de Noord-Brabantse

gemeente Mill en Sint Hubert, besloten inwoners na het sluiten van de dorpskroeg het heft in eigen hand te nemen. Vanuit de Regio Deal Noordoost Brabant worden zij gesteund bij het creëren van een nieuwe ontmoetingsplek in de voormalige kerk en een nieuw sportcomplex. In Holwerd wordt het groots aangepakt. Daar hebben inwoners een plan bedacht om het dorp weer met de zee te verbinden. 'Holwerd aan Zee' moet een aantrekkelijke plek worden voor natuurliefhebbers en waterrecreanten, waardoor er nieuw perspectief ontstaat voor de blijvers. Met een bijdrage uit de Regio Deal worden belangrijke haalbaarheidsonderzoeken uitgevoerd, bijvoorbeeld naar de mogelijke verzilting van de landbouwgrond. Want ook boeren houden een plek rond Holwerd aan Zee.

Meten en monitoren

Als je oplossingsgericht bent, wil je meten of wat je bedacht hebt ook echt werkt. Regio's ontwikkelen daarom zelf indicatoren om de afgesproken resultaten te meten. De voortgang bespreken we jaarlijks in bestuurlijke gesprekken. In Friesland helpt het Fries Sociaal Planbureau alle Friese Regio Deals met een nulmeting en het ontwikkelen van indicatoren voor brede welvaart, een terrein dat nog in ontwikkeling is.

In opdracht van LNV heeft het CBS in november 2020 de eerste versie van de regionale Monitor Brede Welvaart gelanceerd, het 'zusje' van de landelijke Monitor Brede Welvaart. Regio Deal Brainport Eindhoven heeft hier als casus aan meegewerkt. Met deze nieuwe monitor ontstaat voor het eerst inzicht in de brede welvaart op regionaal niveau. Hiermee kunnen regio's hun aanpak de komende jaren verder verbeteren en bijsturen.

Maatschappelijk nut

Oplossingen uit de regio

Het mes van de Regio Deal snijdt aan twee kanten. Enerzijds zijn er in de regio partners en proeftuinen te vinden die oplossingen uitwerken voor grote 'Haagse' problemen zoals de energietransitie en het woningtekort. Omdat de regio maatwerk vereist en verdient, ziet dat er overal anders uit. In Noardeast Fryslân start Bouwgroep Dijkstra Draisma een pilotproject voor het telen, oogsten en verwerken van lisdodde tot een gecertificeerd isolatiemateriaal. Op Versnellingshoeve 't Kiemt in de regio Zwolle experimenteren ondernemers en studenten met alternatieve kleinschalige productietechnologie. Ze zijn aangesloten bij het Rijksbrede programma Nederland Circulair 2050. Een ondernemer is bezig boekweit op de markt te brengen - als meel en als korrel voor risotto. Het kaf dat overblijft dient als nieuwe vulling voor hoofdkussens. De ondernemer draait nu met een netwerkpartner een aantal proeven.

Door de betrokkenheid van het Rijk vinden de ervaringen en resultaten hun weg naar Haagse beleidsmakers en vormen daarmee input voor nieuw of beter beleid. Anderzijds creëert de regio zelf oplossingen op maat door de ruimte die de deal daarvoor biedt. Zo worden in Oost-Groningen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt opgeleid tot energiecoaches "Eerder was het idee om mensen via de 'normale weg' te werven als energiecoach", zegt Tijmen Hordijk, programmamanager in Oost-Groningen. "Door de integrale aanpak ontstaat dit soort nieuwe projecten: we verduurzamen woningen, de inwoners besparen op hun energierekening en we bieden mensen die aan de zijlijn staan perspectief op werk."

Lokale ideeën voor taaie vraagstukken

De landbouw en de zorg zijn voorbeelden van sectoren die voor grote veranderingen staan. Mensen merken dat vaak heel indringend in hun persoonlijk leefwereld. In een Regio Deal komen grote en kleine vraagstukken bij elkaar. Het nieuwe Scholingsfonds in Noordelijk Flevoland ondersteunt jongeren en werknemers met vouchers voor opleidingen, meer dan 600 mensen maakten er al gebruik van. Lourens de Boer, directeur van Visserij Coöperatie Urk (VCU): "In ons vakgebied is veel technologische ontwikkeling en dat betekent dat mensen ook in die ontwikkeling mee moeten. Met behulp van het fonds kan ik mijn mensen versneld digitale vaardigheden laten leren." Het tekort aan jeugdzorg krijgt in de Zeeuwse gemeente Hulst onder de naam 'Geen label, wel hulp' vorm in het programma *Join Us*. Wekelijks worden er gezellige avonden voor jongeren georganiseerd om eventuele eenzaamheid vroeg te signaleren en zo depressie te voorkomen.

Een duidelijke win-win vind je ook in de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw in Noord-Nederland. Daar wordt in acht heel verschillende landbouwgebieden samen met onder meer boeren, natuurpartijen en kennisinstellingen een gebiedsgerichte aanpak voor 'boeren met de natuur' ontwikkeld. De gebiedsgerichte invulling van de stikstofaanpak van het Rijk doet hier z'n voordeel mee.

Samen voor Krachtige regio's

III *Dimensie:* Inspirerende werking

Bredere toepasbaarheid/schaalbaarheid

Lessen leren uit wat werkt

Leren heeft vanaf het eerste moment een belangrijke plek gehad in de Regio Deal aanpak. We hebben ons al vroeg verbonden met het Planbureau van de Leefomgeving. Zij voeren samen met het Rijk en de regio's een lerende evaluatie uit. 'Hoe vergroot je brede welvaart in de regio?' is de kernvraag van het onderzoek en het leren. Wat werkt waar en waarom? Tweemaal organiseerde PBL een 'What Works School' om hierin meer inzicht te krijgen. Aan deze kennisdagen namen Regio Deals deel en ook regio's die geen deal hebben gesloten.

Ook samenwerken moet je leren

Samenwerking is cruciaal in de Regio Deal aanpak. Ook daarover is veel te leren. In opdracht van het ministerie van BZK en het ministerie van LNV is begin 2019 een consortium gestart om parallel aan de looptijd van de Regio Deals de governance van de Regio Deals te monitoren en hierover te leren in het 'Regio Deal Lab Governance'. Het consortium bestaat uit de Universiteit van Tilburg, de Universiteit Utrecht, Berenschot en Birch. Doel van het monitoring- en leertraject is om samen te leren wat werkt (en wat niet) en waarom precies, op het gebied van de governance van de Regio Deals. Dat wil zeggen hoe besluiten worden genomen, hoe wordt samengewerkt en hoe wordt gestuurd op de aanpak van de complexe maatschappelijke problemen waar de deals zich op richten. De eerste tussentijdse leerervaringen zijn onlangs met de Kamer gedeeld.

Experiment en ruimte in regels

Het ministerie van LNV koos ervoor om drie van de vijf experimenteergebieden voor de omslag naar kringlooplandbouw te laten landen in Regio Deal gebieden. Zo kreeg de Achterhoek tijdelijk regelruimte (uit Brussel) voor mestpilots. De resultaten daarvan zijn bruikbaar voor boerenbedrijven in heel Nederland. Vergelijkbare projecten lopen in de Regio Deal in Twente en Noord-Nederland.

Het netwerk helpt en inspireert

In oktober 2020 startten we ons netwerk 'De Kracht van de Regio'. Heel bewust draait dat niet alleen om Regio Deals; iedereen met interesse in en betrokkenheid bij wat leeft in de regio is welkom. We treffen in onze community meer dan 700 leden, onder hen ook collega's van de NOVI en het samenwerkingsverband rond Arnhem-Nijmegen, dat wel indiende maar tot nu toe geen deal kreeg.

Experts uit wetenschap en praktijk

Tweemaal organiseerden we een reeks online events met colleges, webinars en podcasts. Iedereen kon er kennis van nemen, ook via kanalen van VNG waar samenwerking mee is gezocht voor publiciteit. Caspar van den Berg, hoogleraar local and global governance aan de RUG, ging in op bestuurlijke ecosystemen in regio's, Katherine Trebeck van Wellbeing Economy Alliance bood inspiratie uit Schotland, IJsland en Nieuw-Zeeland en Otto Raspe van Rabo Research dook met ons in de verschillen tussen regio's en daarbij passende versterkende strategieën. De Regio Deal

Samen voor Krachtige regio's

Achterhoek en het ministerie van OCW schetsten samen in een webinar hoe je 'Leven Lang Ontwikkelen' handen en voeten geeft, onder meer samen met de Duitse buren. Regio Zwolle deelde tips over hun succesvolle Human Capital Agenda. Hieruit is een netwerk gevormd dat elkaar vaker treft. Het ministerie van IenW startte onlangs een Community of Practice rond Regio Deals met projecten voor een circulaire economie.

Inspirerend

Samen zoeken en vinden

"De Regio Deal gaf ons vleugels", zei burgemeester Ellen van Selm van gemeente Opsterland in een van de bestuurlijke reflectiegesprekken. Haar regio zocht en vond wat de vijf gemeenten onderling bond: het gemeenschappelijke landschap gevormd door turfwinning en beekdalen. Dit besef gaf het regiodenken vorm en landde uiteindelijk in hun voorstel voor een Regio Deal. Jan Nico Appelman, gedeputeerde van de provincie Flevoland zei: "De sturingsfilosofie van de Regio Deal aanpak is actueel." Jasper Kerkwijk, programma manager Regio Deal in Twente prijst dat de kwetsbaarheid ook op tafel kan komen, zonder dat je je meteen moet verantwoorden. "Je mag samen even zoeken." Weer een ander noemde dit "scharrelruimte bij het Rijk."

Regio's verkopen zichzelf beter dan voorheen

We Public onderzocht wat de Regio Deals hebben betekend voor de lobbykracht van regio's. Die is zonder meer versterkt, concluderen zij. Ook regio's die dat in het verleden wellicht wat opgegeven hadden of waar het niet lukte zetten zichzelf meer op de kaart, geïnspireerd door de Regio Deal aanpak. Het Noord-Hollands Dagblad kopte in februari van dit jaar 'Met de Regio Deal is Den Helder niet meer het verlegen jongetje dat onzeker om zich heen kijkt'. Begin dit jaar ging daar het multifunctionele Maritime Emerging Technologies Innovation Park van start, met onder meer een vliegveld voor drones en innovatieve leermogelijkheden voor jongeren.

Vliegwiel voor samenwerking én investeringen

De Regio Deal is door veel betrokkenen een vliegwiel voor samenwerking genoemd. Waar het eerder niet lukte of stroef ging, ontstond energie. Bestaande samenwerkingen zijn met een deal versterkt, zoals Brainport Eindhoven en de Achterhoek. Tussen Apeldoorn, Deventer en Zutphen kwam de Clean Tech regio van de grond en in de kop van Noord-Holland ontstond het Maritieme Cluster. De deal werkt ook als hefboom voor meer investeringen. Het meerjarige commitment van dealpartners geeft vertrouwen aan anderen in de regio en inspireert om mee te doen. Regio Deal Midden- en West-Brabant, Brainport Eindhoven, de Achterhoek en Foodvalley trokken al extra investeringen aan. Laatstgenoemde maar liefst 33,62 miljoen.

Vanuit de mensen zelf

Op 26 januari kwamen in vogelvlucht de eerste resultaten, ervaringen en verhalen voorbij in een livecast met minister Schouten. Zeven regio's waren virtueel te gast in Madurodam, "waar we elkaar met een beetje fantasie toch kunnen aanraken", zei presentator Marijke Roskam. Geraakt door de verhalen van inwoners en ondernemers zegde minister Schouten toe dat ze bij haar opvolger op pagina één van haar overdrachtsdossier zal pleiten voor het doorgaan met de Regio Deals en de principes er onder: "van onderaf, aansluiten bij wat er gebeurt in de regio, vervolgens kijken hoe je die energie verder brengt, soms door de regels heen breken en elkaar iets gunnen, vanuit het perspectief van de mensen zelf."

Liefde voor de regio

"Linksboven ziet u de rode knop 'Leave', daarmee verlaat u zo de uitzending. 'Leave' betekent 'geliefde' in het Fries, sloot de presentator af. "Aan het einde van de livecast stonden we samen stil bij de liefde voor de regio. Die kennen we allemaal: die ene straathoek, dat feestje, die ene buur, het landschap. De liefde voor de regio verbindt ons." Een prachtige strik om ons werk *so far*, deze afsluitende muzikale ode aan de regio. Het nummer 'De overkant' maakte ons allemaal even stil: Want ver weg van alles / daar is iedereen dichtbij me.

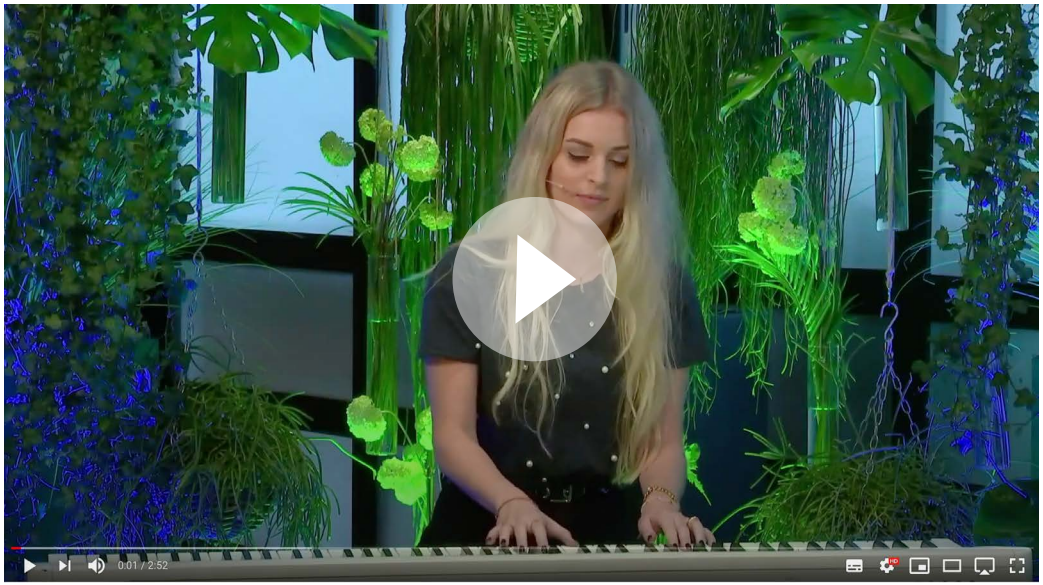

Samen voor Krachtige regio's

Het kan nog beter...

Al is er veel enthousiasme over de Regio Deals, we zijn op deze nieuwe weg ook obstakels tegengekomen. Het kan zeker nog beter. Herkenbare en bruikbare aanbevelingen daarvoor vinden we in het onlangs gepubliceerde rapport van De Raad voor het Openbaar Bestuur over de rol van het Rijk bij interbestuurlijke samenwerking. Daarin werden ook de Regio Deals onder de loep genomen. De Raad beschrijft een aantal sterke kanten en legt daarnaast verbeterpunten op tafel. Het zijn elementen die we zelf ook herkennen. We zitten als Rijk nu samen aan tafel in de regio, maar hoe je met elkaar de opgaven echt verder brengt, is nog een zoektocht. Een vergelijkbaar geluid vingen we op in onze eigen bestuurlijke reflectiegesprekken. En voor die zoektocht, dat leren, is juist ruimte in onze aanpak.

Ontwikkelpunten

Een ander aandachtspunt dat uit onze gesprekken kwam, is de vraag hoe je raden en staten zinvol en juist kunt betrekken. Regio's zien zich geconfronteerd met vragen over de legitimiteit van hun soms nieuwe samenwerkingsverband en gezamenlijke aanpak. Een uitkeringsvorm die beter past bij gelijkwaardigheid en echt partnerschap met de regio is een derde ontwikkelpunt. Het goede nieuws is dat het ministerie van BZK daaraan werkt. Het eerder genoemde Lysias-onderzoek geeft nog de volgende aanbevelingen: maak duidelijke afspraken over hoe departementen opereren richting de regio en kom deze na. Wees duidelijker over de politiek-bestuurlijke besluitvorming, hoe de hoogte van het toegekende bedrag wordt bepaald en werk het concept brede welvaart nader uit in concrete handvatten voor beleidsmakers.

Bezielde gemeenschappen in een sterk Nederland

Tot slot, hoewel inwoners meedenken over en de vruchten plukken van de Regio Deals, zijn we nog op zoek naar manieren om hun ideeën en behoeften beter in te bedden in de deals. Geert Schmitz uit de Regio Deal Noord Limburg inspireerde ons en andere deals onlangs in een webinar over de geslaagde aanpak in De gemeente Peel en Maas. Hij sprak over 'bezielde gemeenschappen en een bescheiden, betrokken overheid'. Ook op dat gebied komt het leren goed op gang.

Er is nog voldoende werk aan de winkel, de deals lopen nog een paar jaar en we blijven daarin leren en verbeteren om écht integraal en als gelijken samen te werken. Krachtige regio's maken een sterk Nederland, daar doen we 't voor.

Inzending van Team Regio Portefeuille
van het ministerie van LNV voor
de Verkiezing Overheidsinnovatie van het jaar 2021

De verhalen, citaten en voorbeelden komen uit dertig
Regio Deals en steunen op samenwerking met het
ministerie van BZK, LNV, EZK, IenW, VWS, JenV, OCW,
SZW en Defensie

Den Haag, 1 juli 2021